

Natuurlijk Delfland
Postbus 133
2600 AC DELFT

NatuurlijkDelfland@knnv.nl
website: delfland.knnv.nl
twitter: NatuurlijkDelfland
facebook: NatuurlijkDelfland
instagram: NatuurlijkDelfland
Youtube: [klik hier](#)

Natuurlijk Delfland

Afdeling van de Koninklijke Nederlandse Natuur Vereniging

1 april 2024

Thema 2024: Schoner water **Soort van het seizoen lente: gele lis en vuurjuffer**

Kijk in april tot en met juni uit naar de gele lis en de vuurjuffer, maak foto's en meld deze via natuurlijkdelfland@knnv.nl; vermeld plek waar je ze gezien hebt. Wij publiceren deze in onze Nieuwsbrief. Je kan ze ook rechtstreeks bij [waarneming.nl](https://www.waarneming.nl) melden.

Het Soort van het seizoen is één van de activiteiten in ons jaarthema Schoner water.

Schoner water is een van de vier noodzakelijke levensvoorwaarden (aarde, water, lucht en vuur / energie). Denk daarbij aan drinken (en verdere rol in en op ons lichaam), voedselproductie, natuur, vervoer, recreatie. Zeker in ons gebied is water vanouds zeer aanwezig en daarmee ook de typische biotopen en landschappen. Bij water hoort ook de oever, omdat water altijd ingebed is door een oever.

Onze jaarthema's zijn vooral op bewoners gericht om hen voor dit onderwerp te stimuleren. Om bewoners water te laten schoonmaken is heel beperkt; denk aan kroosscheppen en drijf afval scheppen, dit geldt ook voor onze vereniging. Wel kan een ieder bijdragen om het water niet te vervuilen. Degene die daadwerkelijk de waterkwaliteit kunnen beïnvloeden is de overheid: rijksoverheid, provincie, gemeenten en de waterschappen.

Bewoners kunnen wel rechtstreeks invloed uitoefenen op de overheden door bij de verkiezingen te stemmen op partijen die schoner water actief willen bereiken. Bij de verkiezingen voor het waterschap steunt Natuurlijk Delfland, in navolging van de landelijk KNNV, de partij Water Natuurlijk. We hebben ook een vertegenwoordiger in de fractie Natuur van het Hoogheemraadschap van Delfland.

Gele lis (*Iris pseudacorus*)

Eigen ervaring

Helemaal vrolijk wordt ik van de grote gele bloemen van de gele lis. Als ze bloeien is het voorjaar op zeker begonnen. Ook het blad en stengels zijn van een prachtig, fris groen. Het helpt ook dat het een waterplant is, het water eromheen weerspiegelt fraai deze mooie planten. Als de oever niet te steil is, zoek ik ook altijd even naar de kleine lissenboorder, een snuitkevertje van 4-5 mm, dat zich laat zien als een zwart bolletje.

Herkenning

De gele lis hoort bij de lissenfamilie (*Iridaceae*). Het is een tot 1 m hoge oeverplant en groeit in zoet, stilstaand of langzaam stromend water, dat tot 30 cm diep is. De plant heeft lang, smal blad, met een iets opstaande middennerf. Het blad blijft het hele jaar groen. De bloem heeft een groot groen schutblad, drie grote afhangende en drie rechtopstaande bloemdekbladeren (naam voor blad waar kelk- en kroonblad niet te onderscheiden is). De bruine zaden zitten als een rolletje munten opgestapeld in driekantige zaaddozen. Ze bevatten luchtholten waardoor ze blijven drijven op het water, zo kunnen ze een eind verderop blijven haken aan de oever en ontkiemen.

Bloeitijd

De gele bloemen bloeien van mei tot juni en zijn 5–12 cm in doorsnee. De bloemen zijn geurloos, maar vallen op door hun grootte en kleur. Op de buitenste bloemdekslippen bevindt zich een honingmerk in de vorm van een donkergele vlek met een bruine zigzaglijn eromheen. Ook lopen er gekleurde lijnen naar de nectar in het binnenste van de bloem. De nectar zit diep in de bloem, hommels met een lange tong kunnen erbij, andere bijen e.a. moeten er diep inkruipen. Na de bevruchting verwelkt de bloem snel.

Voorkomen

Kan overal groeien in sloten en ondiep water groeien. Het is ook een dankbare plant voor kuipen en tuinvijvers. Ook op droogvallende plaatsen kan de soort bestaan, maar dan moet het wel vochtig blijven.

Ecologie

Gele lis haalt veel voedingsstoffen uit het water en draagt zo bij aan het verbeteren van de waterkwaliteit. Door de relatieve vroege bloei is het een welkome aanvulling op het nectar dieet van vele bijen, zweefvliegen, hommels. Ook kevers en wantsen zijn te vinden op deze plant. Echt afhankelijk ervan is de gele lis-boorder (*Helotropha leucostigma*), de rups van deze nachtvlinder leeft in de stengel en wortels. Ook de kleine snuitkever lissenboorder (*Mononychus punctumalbum*) hoort bij deze plant, de larve leeft van en in de zaden. De irisbladwesp (*Rhadinoceraea micans*) legt eitjes op irissen, vooral de gele lis, de larven eten van het blad.

Gele lis-boorder

Irisbladwesp

Voorjaarslissenboorder

Bescherming

Een gele lis kan in je tuinvijver planten. Plantdiepte 15 cm. Nog mooier is het als je slootranden kunt verrijken met deze plant. De slootranden zijn vaak ongeschikt, maar dat kan vaak wel na wat eenvoudige maatregelen. Vraag hiervoor meer informatie bij Natuurlijk Delfland.

Vuurjuffer (*Pyrrhosoma nymphula*)

Eigen ervaring

De vuurjuffer is elk jaar weer de eerste juffer die ik in de tuin zie. Gelukkig kiest hij/zij vaak een blad uit om even te rusten of te zonnen. Het prachtige rood komt op een groen blaadje extra mooi uit. Ze vliegen een eind bij hun geboortewater weg, ook in de tuin van mijn moeder zie ik ze regelmatig, terwijl we daar geen vijver hebben.

Herkenning

De vuurjuffer is een van de waterjuffers, die weer horen bij de onderorde juffers (*Zygoptera*) en de orde van libellen (*Odonata*). Libellen zijn middelgrote tot grote insecten met een lang achterlijf en de brede vleugels waarmee ze zeer behendig kunnen vliegen. Ze hebben ook opvallende facetogen en een beweeglijke kop.

De vuurjuffer is een relatief grote juffer met een lengte van 33-36 mm. Het achterlijf is rood, met zwarte tekening. De ogen zijn donkerrood met twee zwarte lijnen, de poten zwart. Het borststuk is overwegend zwart, maar aan onderkant geel. Schouderstrepen eerst geel, later rood. De vlekjes in de vleugels (*Pterostigma*) zijn donkergrijs tot zwart. Mannen en vrouwen verschillen iets van elkaar, mannetjes hebben alleen op de laatste achterlijfsegmenten zwarte strepen.

Er is in Nederland nog een rode soort waterjuffer, de koraaljuffer, maar deze heeft geen zwarte poten en vliegt later in het jaar.

Vuurjuffer

Vuurjuffers (parend)

Voorkomen

De vuurjuffer is een weinig eisende soort wat het voortplantingsbiotoop betreft. Ze is tevreden met stilstaand of licht stromend water, zoals beken, poelen en (tuin)vijvers. In het water moeten wel planten groeien, zowel onderwater als op het water.

Voortplanting

De volwassen vuurjuffers vliegen van maart tot begin september, vooral in mei en juni. De paring vindt plaats in een paringswiel. De eitjes worden in tandem afgezet in waterplanten, hierbij houdt de man de vrouw vast achter de kop. Met haar legboor boort een vrouwtje een gaatje in de stengel en legt daar een eitje in. Het paartje verdwijnt vaak helemaal onder water. Larven overwinteren een tot drie keer, afhankelijk van watertemperatuur en voedselaanbod. Ze gaan volgroeid de laatste winter in, waardoor ze in het vroege voorjaar kunnen uitsluipen. De vuurjuffer is de vroegst uitsluipende soort in Nederland. Het uitsluipen gebeurt van half april tot begin juli, meest in mei en begin juni. Bij het uitsluipen klimt de larve uit het water op een plantenstengel of steen, dan knapt het vel en komt de juffer tevoorschijn.

Ecologie

De larven eten in het water allerlei kleine waterdiertjes, muggenlarven en wormpjes. De larve zelf wordt graag gegeten door waterkevers of andere libellenlarven. Na het uitsluipen moet de juffer nog drogen en uitharden, tot die tijd is ze kwetsbaar en wordt graag gegeten door o.a. vogels. Als volwassen dier (imago) eet de vuurjuffer insecten en wordt gegeten door vooral vogels.

Bescherming

Verschillende soorten waterplanten in je tuinvijver helpt de vuurjuffers aan een ei-afzet-plek. In langzaam stromende sloten is het misschien ook mogelijk. Waterplanten zijn natuurlijk voor veel meer soorten een welkome aanvulling. Wil je daarmee aan de slag? Vraag hiervoor meer informatie bij Natuurlijk Delfland.